

Ignác Kúnos'un rollerinden söz etmek gerekir. 1888'de çıkan ikinci sayıdan itibaren çalışmalara katılan bu iki isimden Houtsm'a'nın ilk katkısı Oğuz boyları hakkındaki araştırmasıydı ("Die Ghuzenstämme", *WZKM*, sy. 2 [1888], s. 219-233); Kúnos da aynı sayıda bir yazı dizisine başlamıştı ("Türkische Volkslieder", *WZKM*, sy. 2 [1888], s. 319-324; sy. 3 [1889], s. 69-76). Bunları Türkoloji'nin önemli temsilcileri M. Adamovič, Willy Bang Kaup, İlhan Başgöz, R. Dankoff, Gerhard Doerfer, S. Faroqhi, Barbara Flemming, Friedrich von Kraeplitz-Greifenhorst, Richard F. Kreutel, V. L. Ménage, Franz Taeschner, Andreas Tietze, Zeki Velidi Togan, Arminius Vámbéry ve Paul Wittek izlemiştir. Bu âlimlerin makaleleri arasında o dönem Türkoloji'sinin mihenk taşları niteliğinde çalışmalar görülmektedir. Willy Bang Kaup'un henüz yeni keşfedilen Göktürk kitâbelerinin dili üzerine yazdığı bir dizi makale ile (sy. 11, 12, 23) Paul Wittek'in erken Osmanlı belgelerini ele aldığı yazıları (sy. 53-59/60) bunların başlıcalarıdır.

1980 yılında Erika Bleibtreu ve Andreas Tietze ilk yetmiş sayıyı kapsayan bir dizin yayımlayarak (*Registerband der Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes für die Bände I-LXX [1887-1978]*, Wien 1980) 1400 makale ve 2100 kitap eleştiri yazısı içeren bu dizinle derginin konu zenginliğini gözler önüne sermiştir. Osmanlı ve Türk araştırmaları alanında bir ilk olan *Türkoloji Bibliyografyası*'nın (*Turkologischer Anzeiger: TA*) ilk dokuz cildi de derginin 1975-1983 arasında çıkan sayılarıyla (67-75) birlikte verilmiştir (*Türkoloji Bibliyografyası 1977*'den beri müstakil bir yayın olarak da çıkmaktadır). Burada dergi içerisinde özel bir yer tutan ek sayılara da değinmek gerekir. Düzensiz aralıklarla çıkan bu dizi monografik bir seri oluşturmaktadır. 1936-1989 yılları arasında toplam on beş kitap yayımlanmış, 2006'dan itibaren de "Neue Beihefte" başlığıyla yeni bir seriye başlanmış, 2010 yılına kadar bu seride yedi kitap neşredilmiştir. 2010'da Viyana Üniversitesi Şarkiyat Enstitüsü profesörleri Markus Köhbach, Rüdiger Lohlker, Stephan Procházka ve Gebhard Selz'in editörlüğünde hazırlanan derginin 100. sayısı basılmıştır. İlerleyen yaşına rağmen zindeliğini muhafaza eden derginin 2000'li yıllarda çıkan sayıları aynı zamanda yayım tarihindeki en kapsamlı sayılardır (<http://orientalistik.univie.ac.at/publikationen/wiener-zeitschrift-fuer-die-kunde-des-morgenlandes/>).

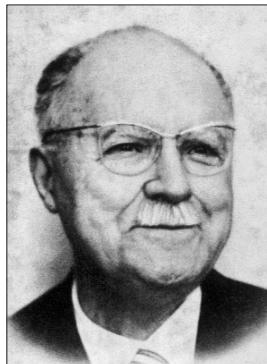

GISELA PROCHÁZKA EISL

WIET, Gaston (1887-1971)

Fransız şarkiyatçısı.

Gaston Louis Marie Joseph Wiet 18 Aralık 1887 tarihinde Paris'te doğdu. Hukuk öğreniminden sonra (1908) Ecole Nationale des Langues Orientales Vivantes'ta Clément Imbault Huart, Hartwig Derenbourg ve Paul Revaissé gibi hocalardan klasik ve modern Arapça'nın yanı sıra Farsça ve Türkçe gibi Doğu dilleri eğitimi gördü (1909). 1909-1911 yılları arasında Institut Français d'Archéologie Orientale'in üyesi sıfatıyla iki yıl Kahire'de bulundu. 1911'de Arapça ve Türkçe dersler vermek üzere Lyon Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne davet edildi. I. Dünya Savaşı sırasında Fransız ordusuna bağlı olarak Ortadoğu'da görev yaptı. Hizmetlerinden dolayı savaş sonrası Croix de Guerre madalyasıyla ödüllendirildi. Savaşın ardından tekrar üniversiteye döndü ve 1919-1926 arasında Lyon Üniversitesi'nde öğretim üyeliği yaptı. 1926'da Mısır Kralı I. Fuâd tarafından Kahire'ye davet edildi ve 1926-1951 yılları arasında Kahire Dârü'l-âsâri'l-Arabiyye'de müdürlük görevinde bulundu. Aynı zamanda Paris'te Ecole des Langues Orientales (1931-1951) ve Ecole du Louvre'da (1936-1938) profesör olarak Arap dili ve edebiyatı, Yakındoğu tarihi ve coğrafyası, İslâm sanatı dersleri vermeye devam etti. 1938 yılından itibaren daha çok Mısır'da bulundu. II. Dünya Savaşı esnasında Mısır'da Committee of Free French Forces in Egypt başkan yardımcısı sıfatıyla General Charles de Gaulle'ü aktif biçimde destekledi. Yine bu sırada Türkiye'ye ve Yunanistan'a seyahatler yaptı. 1951'de Mısır'dan Paris'e döndü ve Collège de France'ta Arap dili ve edebiyatı dersleri verdi. 1960'ta emekliliğe ayrıldı ve 20 Nisan 1971 tarihinde öldü. Académie des Inscriptions et Belles-Lettres'in 1924 gözlemci, 1957 aslı üyesi olan Wiet,

Gaston Wiet

aynı zamanda Kudüs'teki Hebrew Üniversitesi Asya ve Afrika Araştırmaları Enstitüsü'nün üç onur üyesinden biriydi.

Eserleri. Çok yönlü bir âlim olan Gaston Wiet özellikle İslâm epigrafisi, İslâm mimarisi ve sanatı, İslâm şehirciliği gibi alanlarda önemli eserler vermiştir. Bu yönüyle kendinden önceki büyük şarkiyatçıların son temsilcilerindedir. 1913 yılından itibaren İslâm epigrafisiyle ilgili kapsamlı ve kalıcı çalışmalar ortaya koymuştur. Max van Berchem'in ölümünden sonra onun *Matériaux pour un corpus inscriptivum arabicarum* adlı kitâbeler külliyyatının Kudüs (Kahire 1922-1927; İndeks, Kahire 1949) ve Mısır (Kahire 1929-1930) bölümlerinin neşriyle Etienne Combe ve Jean Sauvaget ile birlikte yayımladığı *Répertoire chronologique d'épigraphie arabe* (I-XV, Kahire 1931-1957) İslâm epigrafisiyle ilgili bugüne kadar gerçekleştirilmiş en kapsamlı çalışmalar arasında yer almaktadır. Wiet'in diğer önemli eserleri arasında şunlar zikredilebilir: *Les mosquées du Caire* (I-II, Paris 1932), *L'exposition persane de 1931* (Le Caire 1933), *L'épigraphie arabe de l'exposition d'art persan du Caire* (Le Caire 1935), *Histoire de la nation égyptienne (l'Égypte arabe de la conquête arabe à la conquête ottomane)*, Paris 1937), *Soieries persanes* (Le Caire 1947), *Grandeur de l'Islam* (Paris 1961), *Cairo: City of Art and Commerce* (trc. Seymour Feiller, Norman 1964), *Introduction à la littérature arabe* (Paris 1966), *Baghdad: Metropolis of the Abbasid Caliphate* (Oklahoma 1971). Bunların yanında İslâm coğrafyasıyla ilgili epigrafi, tarih, edebiyat, tarihî coğrafya, sanat tarihi, arkeoloji, mimari ve şehircilik konularında yüzlerce makale yazmıştır (1960 yılına kadar yayınlarının listesi için bk. André Raymond, s. IX-XXIV; sonraki yayınları için bk. J. D. Pearson, 1967, s. 340; J. D. Pearson – A. Walsh, s. 383; J. D. Pearson, 1977, s. 427).

Gaston Wiet ayrıca tarih, coğrafya ve edebiyatla ilgili birçok Arapça eseri neşretmiş, çok sayıdaki eseri de Arapça'dan Fransızca'ya tercüme etmiştir. Başlıca neşir ve tercüme arasında Makrîzî'nin *el-Mevâ'iz ve'l-i'tibâr fî zikri'l-hıta'f ve'l-âşâr* adlı eserinin kısmî neşirini ve tercümesini (Kahire 1911-1927; A. Raymond ile birlikte Fr. trc. *Les marches du Caire*, Le Caire 1979), İbn Tağrıberdî'nin *el-Menhelü's-şâfi* adlı eserinin çevirisini (*Les biographies du Manhal al-Safi*, Le Caire 1932), Ya'kûbî'nin *Kitâbü'l-Büldân*'ının tercümesini (*Les pays*, Le Caire 1937), İbn

İyâs'ın *Bedâ'î'u-z-zühûr fî vekâ'î'i'd-dühûr* adlı eserinin 906-928 (1500-1522) yıllarına ait kısmının Fransızca çevirisini *Histoire des sultans mamlouks* (*Journal d'un bourgeois du Caire*, I-II, Paris 1945, 1955-1960), İbn Rüste'nin *el-A'lâku'n-nefise* adlı eserinin tercümesini (*Les atours précieux*, Le Caire 1955), İbn Havkal'ın *Şûretü'l-arz* adlı eserinin J. H. Kramers tarafından yapılan tercümesinin gözden geçirilmiş biçimini (*Configuration de la Terre*, I-II, Paris-Beyrut 1964) ve Nikola et-Türk'ün Arapça kroniğinin neşriyle Fransızca tercümesini (*Nicolas Turc: Chronique d'Égypte 1798-1804*, Le Caire 1950) saymak mümkündür. Wiet, bunların dışında Şerîf el-İdrîsî'nin *Nüzhetü'l-müşâtâk*'ının Makrizî'ye ait muhtasarının Mısır'la ilgili kısmını tercümesiyle birlikte yayımlamış ("Un résumé d'Idrîsî", *Bulletin de la société royale de géographie d'Égypte*, XX [Kahire 1939], s. 161-201), Cebertî'nin *'Acâ'ibü'l-âşâr*'ının fihristini yapmıştır (*Index de Djabarti: Fihrisü 'Acâ'ibü'l-âşâr*, Kahire 1954). Arap edebiyatından Fransızca'ya yaptığı tercümelemler arasında Tâhâ Hüseyin, Mahmûd Teymûr ve Tefvîk el-Hakîm gibi modern Mısır yazarlarından yaptığı çeviriler zikredilebilir. Wiet akademik çalışmalarının yanında müzecilikle ilgili önemli yayımlar da yapmıştır. Bunların başlıcaları arasında *Catalogue général du musée arabe du Caire* serisi içerisinde neşrettiği *Lampes et bouteilles en verre émaillé* (Le Caire 1929), *Album du musée arabe du*

Caire (Le Caire 1930) ve *Objets en cuivre* (Le Caire 1932) sayılabilir. 1977'de G. Wiet için bir armağan yayımlanmıştır (*Studies in Memory of Gaston Wiet*, Jerusalem 1977).

BİBLİYOGRAFYA :

J. D. Pearson, *Index Islamicus: Second Supplement* (1961-1965), Cambridge 1967, s. 340; a.m.f., *Index Islamicus: Fourth Supplement* (1971-1975), London 1977, s. 427; a.m.f. – A. Walsh, *Index Islamicus: Third Supplement* (1966-1970), London 1972, s. 383; M. Rosen-Ayalon, "In Memoriam", *Studies in Memory of Gaston Wiet* (ed. M. Rosen-Ayalon), Jerusalem 1977, s. IX-XII; a.m.f., "Gaston Wiet, 1887-1971", *KÖR*, VIII/1-2 (1972), s. 155-159; Necîb el-Akîkî, *el-Müşteşrihün*, Kahire 1980, I, 276-280; Abdülhamîd Sâlih Hamdân, *Şabakâtü'l-müşteşrihîn*, [baskı yeri ve tarihi yok] (Mektebetü Medbûlî), s. 166; Yahyâ Murâd, *Mu'cemü esmâ'i'l-müşteşrihîn*, Beyrut 1425/2004, s. 538-540; W. Behn, *Concise Biographical Companion to Index Islamicus: An International Who's Who in Islamic Studies from its Beginnings Down to the Twentieth Century*, Leiden-Boston 2004, III, 645; C. Chaqueri, "Wiet, Gaston Louis Marie Joseph", *Dictionnaire des orientalistes de langue française* (ed. F. Pouillon), Paris 2008, s. 978-979; A. Raymond, "Bibliography of l'œuvre scientifique de M. Gaston Wiet", *BIFAO*, LIX (1960), s. IX-XXIV; H. Laoust, "Gaston Wiet (1887-1971)", *REI*, XXXIV/2 (1971), s. 205-207; N. Elisséeff, "Gaston Wiet (1887-1971)", *JA*, CCLXIX/1-2 (1971), s. 1-9; Cl. Cahen, "Gaston Wiet", *JESHO*, XIV/3 (1971), s. 223-226; J. Hubert, "Séance du 23 Avril", *CRAIBL* (1971), s. 253-256; P.-M. Duval, "Notice sur la vie et les travaux de M. Gaston Wiet", a.e. (1974), s. 477-485.

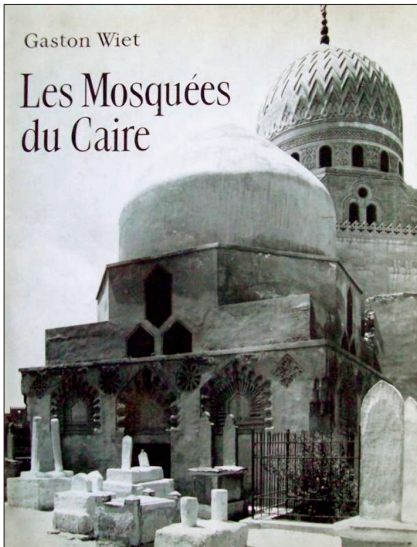
OSMAN GAZİ ÖZGÜDENLİ

WITTEK, Paul

(1894-1978)

Osmanlı tarihi üzerine araştırmalarıyla tanınan Avusturyalı tarihçi.

Gaston Wiet'in bir kitabının kapağı

Baden şehrinde bir Çek ailesinin oğlu olarak dünyaya geldi. Viyana Üniversitesi'nde başladığı tarih ve filoloji öğrenimini I. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine yarım bırakıp orduya katıldı. Ruslar'la savaşırken yaralandı ve tedavisinin ardından cephe gerisinde, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun müttefiki olan Osmanlı Devleti'nin erkânıharbiyesinde danışmanlık yapmakla görevlendirildi (1916-1918). Savaşın sonuna doğru Filistin cephesindeki çarpışmalara katıldı. Savaş bitince Viyana Üniversitesi'ne döndü ve eğitimini tamamlayarak 1920'de doktor unvanını aldı; arkasından şarkiyat araştırmalarına başladı. Bu dönemde geçimini *Oesterreichische Rundschau* gazetesinde editörlükle sağlıyordu. Meşhur şairlerden Stefan George'un çevresinde oluşan "George-

Kreis" grubuyla dostluk kurdu ve düşüncelerinden büyük ölçüde etkilendi. 1921'de F. Kraeletz ile birlikte *Mitteilungen zur Osmanischen Geschichte* dergisini çıkardı (I. cilt, 1921-1922; II. cilt, 1923-1926) ve hayatı boyunca asıl meşguliyetini teşkil eden Osmanlı tarihinin erken dönemlerine ilişkin meseleleri ele aldığı ilk araştırmalarını yayımladı.

1924'te meslekî bilgisini genişletmek amacıyla İstanbul'a gitti. İki yıl sonra Alman Arkeoloji Enstitüsü'nde Türkoloji raporlülüğüne getirildi ve 1934 yılına kadar bu görevde kaldı. Menteşe Beyliği hakkında kaleme aldığı ilk eserini burada neşretti. İstanbul'da yaşadığı yıllarda yeni kurulan devletteki önemli olaylara şahitlik etti. Bu arada Osmanlı arşivlerinin atık kâğıt olarak Bulgaristan'a satılması düşüncesini Türk meslektaşlarıyla birlikte kamuoyuna duyurdu ve belgelerin gelecek nesiller için korunmasına önemli katkı sağladı (Shaw, *IJMES*, X [1979], s. 139). Viyana'ya döndükten sonra Hitler rejimine karşı tepki göstererek Brüksel'e göç etti ve orada Henri Gregoire'in başkanı bulunduğu Bizans Araştırmaları Enstitüsü'ndeki ilmi çalışmalarından faydalandı. Fakat Naziler'in bu memleketi de işgal etmeleri üzerine kayıpla İngiltere'ye kaçmak zorunda kaldı, orada da düşman safındaki bir devletin vatandaşı olduğu gerekçesiyle tutuklandı. Ancak bu durum uzun sürmedi; Hamilton Alexander R. Gibb ve E. Denison Ross gibi şarkiyatçıların araya girmesiyle serbest bırakıldı ve kendisine Londra Üniversitesi'nde görev verildi. 1948'de Londra Üniversitesi'nin School of Oriental and African Studies Bölümü'nde yeni açılan Türk Dili Kürsüsü'ne tayin edildi. 1961'de emekli oluncaya kadar burada, ardından Londra yakınındaki Warburg Enstitüsü'nde çalıştı. 13 Haziran 1978'de Londra'da öldü.

Wittek titiz ve belgelere dayalı çalışmalar yapan bir Osmanlı tarihçisidir. Gerek kişiliği gerekse çalışma yöntemleri onu kitap yayımlamaktan alıkoymuş, çalışmalarını daha ziyade makaleler şeklinde neşretmiştir. Onun Osmanlı tarihi üzerindeki araştırmaları, Osmanlılar hakkında Batı kaynaklarında bolca yer alan ve Batılı ilim adamlarınca yüzyıllar boyu tekrarlanan efsane ve hayallere yer verilmeden sadece bilimsel temellere oturtulmuş ve her vesileyle Osmanlı kaynaklarının araştırılması gereği vurgulanmıştır. Bu bağlamda Wittek daha çok Türk tarihçileri tarafından benimsenen, Osmanlılar'ın Oğuzlar'ın Kayı boyundan geldiği tezinin bir efsane olduğunu inandırıcı görünen delillerle ortaya koy-